

The Effect of Love for the Quran on Social Adjustment Mediated by Spiritual Intelligence on Students of Khoy Faculty of Quranic Sciences

Amene Shahande¹ , Masoumeh Ghanbarpour^{2*} , Hura Soodi³

1- Department of Islamic Studies, Payame Noor University of Khoy, Khoy, Iran.

2- Department of Quranic and Hadith Sciences, Khoy Faculty of Quranic Sciences, University of Holy Quran Sciences and Education, Khoy, Iran.

3- Department of Educational Management, Farhangian University of Khoy, Khoy, Iran.

*Correspondence should be addressed to Dr. Masoumeh Ghanbarpour; Email: ghanbarpour@quran.ac.ir

Article Info

Received: Oct 4, 2020

Received in revised form:

Nov 9, 2020

Accepted: Dec 15, 2020

Available Online: Sep 23, 2022

Keywords:

Love for the Quran
Quranic Sciences
Spiritual intelligence
Social adjustment
Students

Abstract

Background and Objective: Familiarity with the Quran and applying the teachings of the prophets in life is one of the key factors in improving mental health and social adjustment. Spiritual intelligence is one of the effective components of positive job behaviors and awareness of internal changes and its promotion among the young generation can reduce many psychological problems among them and provide the basis for academic achievement. Accordingly, this study aims to discover the impact of love for the Quran on social adjustment as mediated by spiritual intelligence among the students of Khoy Faculty of Quranic Sciences.

Methods: This is a descriptive correlational study. The statistical population of the study included the students of Khoy Faculty of Quranic Sciences, out of whom 103 participants were selected in the academic year 2018-2019 by stratified random sampling. The instruments used in this study included the researcher-made Questionnaire of Love for the Quran, Spiritual Intelligence Questionnaire and Buss's Social Adjustment Questionnaire. In this study, all ethical considerations were observed and the authors did not report any conflict of interests.

Results: Out of the 103 students, 70.9% were female and 29.1% were male. According to the levels of significance obtained, all variables were normally distributed. The mean score was 11.15 for social adjustment, 3.89 for familiarity with the Quran and 3.89 for spiritual intelligence. The results of Pearson correlation pointed to a significant positive relationship between love for the Quran and social adjustment ($r=0.64$), between love for Quran and spiritual intelligence ($r=0.59$) and between spiritual intelligence and social adjustment ($r=0.53$).

Conclusion: Based on the results, spiritual intelligence can create positive effects with its mediating role in the relationship between the Qur'an and the social adjustment of the students of Khoy Faculty of Quranic Sciences. Therefore, it is suggested educational and cultural packages be provided to the students of this center and other educational centers and institutions to increase their spiritual intelligence in order to increase their social adjustment in the university and other social environments.

 <https://doi.org/10.22037/jrrh.v8i3.32461>

Please cite this article as: Shahande A, Ghanbarpour M, Soodi H. The Effect of Love for the Quran on Social Adjustment Mediated by Spiritual Intelligence on Students of Khoy Faculty of Quranic Sciences. Journal of Pīdhūhish dar dīn va Ill ātt 2022;8(3):80-92. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v8i3.32461>

Summary

Background and Objective

Journal of Pīdhūhish dar dīn va Ill ātt

(i.e., Research on Religion & Health)

This Work is distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0 International License \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

One of the signs of mental health in human being is social compatibility, which refers to the ability to become compatible with the social environment by adapting oneself to the

Vol. 8, No. 3, Autumn 2022

environment and changing the surrounding environment (1).

Having a love for the Quran means correct consistent reading and understanding, pondering upon and putting into practice the Quranic verses in life. Besides spiritual education of human being, the Holy Quran refers to social relationships in different ways and expresses the desirable behaviors and actions in the framework of stories, exemplars and words of wisdom. According to the Quran, believers are active in cultural affairs such as enjoining the good and forbidding the evil (Ale Imran, verse 130) and are patient and resistant against the problems (Baqarah, verse 156).

Spiritual intelligence, on the other hand, includes a kind of compatibility and problem solving behavior that involves the highest levels of development in different cognitive, ethical, and emotional dimensions in the individuals. It helps them to coordinate themselves with their surrounding phenomena and achieve internal and external integration (2).

The present study tries to examine the effect of love for the Quran on social compatibility as mediated by spiritual intelligence in the students of the Faculty of Quranic Sciences of Khoy, Iran. As the BA students in this faculty pass such rrrr sss ss raadigg ll,,, ,ajwid (rrr rect pronunciation) and interpretation of the Quranic verses, the results of this study can be useful in treatment of their mental problems and promoting their social compatibility and for the authorities in education and health in selecting experienced forces in this area.

Methods

Compliance with ethical guidelines: In order to comply with the ethical principles, before entering the study, the method of conducting the study and its purpose were explained to the participants and they completed the consent form. Also, the participants were assured that all their personal information would remain confidential.

The method used in this study is descriptive correlational. The statistical population of the study included the students of Khoy Faculty of Quranic Sciences, out of whom a sample of 103 participants was selected in the academic year 2018-2019 by stratified random sampling method and the students answered the questionnaires by self-reporting method. The research instruments used in this study included three questionnaires, including the researcher-made Questionnaire of Love for the Quran, King's Spiritual Intelligence

Questionnaire, and Bell's Social Adjustment Questionnaire, which were approved by professors of Quranic sciences, and their reliability was calculated using Cronbach's alpha.

Results

Out of the 103 students examined, 70.9% were female and 29.1% were male. According to the levels of significance obtained, all variables had a normal distribution (with significance levels greater than 0.05). The mean value related to social adjustment, familiarity with the Quran and spiritual intelligence was 11.15, 3.89, and 3.89, respectively. The results of Pearson correlation showed a significant and positive relationship between love for the Quran and social adjustment ($r=0.64$), between love for the Quran and spiritual intelligence ($r=0.59$) and between spiritual intelligence and social compatibility ($r=0.53$).

Conclusion

The present study was an attempt to examine the effect of love for the Quran on social compatibility as mediated by spiritual intelligence. The findings showed that love for the Quran has a significant effect on social compatibility with spiritual intelligence playing a mediating role.

With regard to love for the Quran and social compatibility, concerning love for the Quran and social compatibility, it can be stated that love for the Quran and applying the Islamic teachings in life (via education and using the Quranic stories) leads to increased knowledge about the real life and self-knowledge and helps them in developing their talents and capabilities and increase social compatibility and psychological wellbeing. Love for the Quran has a significantly positive effect on social compatibility. This finding is consistent with the results of the study by Farahmand et al. (2018) (the effect of love for the Quran on the spiritual intelligence and social compatibility of primary school students). On the other hand, love for the Quran has a significant and positive effect on spiritual intelligence. This result is in line with the findings of Pourkiani (4), who also found a significant difference between the men and women who had memorized the Quran and ordinary people. The mean scores related to spiritual intelligence and working memory were higher in the former group.

Love for the Quran has a positive effect on giving meaning to life and can lead to an internal feeling of peacefulness by creating such behaviors as trust in God, wise handling of the problems and difficulties and creating hope and positive attitudes (Fath, verse 4; Younos, verse 62).

Repeating the Quranic concepts during the day helps to strengthen the belief in the supervision of God helping to have a sense of control over the life situations and reduce situational anxiety to a large extent so that most believers and those who have a love for the Quran describe their relationship with God as a relationship with a very intimate friend talking with whom helps to resolve the problems giving them a sense of peacefulness and security (Hadid, verse 4; Anfaal, verse 2).

One of the limitations of the present study was the small sample size, which limits generalizability of the results. Accordingly, future studies could use a larger sample size to increase generalizability of the results. Researchers could also examine this issue in other universities as well. Finally, to improve the quality of love for the Quran, having an organized plan and making the Quranic concepts tangible and applied among the students can deepen their love for the Quran and help to apply its concepts in life.

Acknowledgements

We express our gratitude to all the students of Khoy Faculty of Quranic Sciences who helped the researchers in this research.

Ethical considerations

This article is obtained from a research project entitled "Investigation of the effect of studying, pondering upon, and love for the Holy Quran and the hadiths of the infallible Imams (AS) on the social adjustment interaction of students", which has been approved as consistent with the ethical principles by Payam-e Noor University of Khoy under the letter 1400.1.4097.

Funding

According to the authors, this study received financial support from Payam-e Noor University.

Conflict of interest

The authors of the article did not report any conflict of interests in this study.

Author Contributions

Writing the findings, discussion and conclusion sections: first author; Writing the abstract and introduction sections: second author, and statistical analysis: third author.

References

1. Barghi Irani Z, Bagiyan Kulehmarz MJ, Sharifi F. The social skills training on emotional adjustment increasing, mental health and self-esteem of students with physical–mobile disability. Biannual Journal of

Applied Counseling. 2016;6(1):37-58. (Full Text in Persian)

2. Abdolapoor H, Bagherpoor M, Boozh-Mehrani S, Lotfi S. Hosh-e Ma'navi (Mafahim, Sanjesh va Karbordhay-e An). Tehran: Ravansanji. 2009. (Full Text in Persian)

3. Farhmand F, Paridar F, Tajaei G, Reesi M. Barresi-e Naghsh-e Amoozesh-e Quran bar Hosh-e Man'avi, Sazegari-e Ejtemai-e Danesh-Amoozan-e Maghta'e Ebtadaei. Second International Conference on Psychology, Consultation, Education; Mashhad. 2018. (Full Text in Persian)

4. Ebrahim-poor Z, Kiani R. Moghayese-ye Hafez-e Fa'al va Hosh-e Ma'navi-e Hafezan-e Quran va Afrad-e Adi-e Ostan-e Azerbaijan-e Sharghi. 11th International Conference on Psychology & Sociology. 2018. (Full Text in Persian)

تأثير القرآن على الوثام الاجتماعي من منظور الذكاء الروحي لدى طلاب كلية العلوم القرآنية في مدينة خوي

آمنة شاهنده^١، معصومة قنبرپور^٢، حوراء سودي^٣

١- قسم علوم الشريعة، جامعة بام نور خوي، خوي، إيران.

٢- قسم علوم القرآن والحديث، كلية العلوم القرآنية، جامعة العلوم والمعارف القرآنية، خوي، إيران.

٣- قسم إدارة التعليم، دار المعلمين العالية، خوي، إيران.

* المراسلات الموجهة إلى الدكتور معصومة قنبرپور؛ البريد الإلكتروني: ghanbarpour@quran.ac.ir

الملخص

خلفية البحث وأهدافه: من أهم سبل تعزيز الصحة النفسية والوثام الاجتماعي من منظور الإنسان المسلم هي الأُنس بالقرآن الكريم والإقتداء بالأنبياء. فالنظر إلى الحياة من زاوية دينية وتغليب الطابع الديني على نظرة الإنسان تجاه الحياة، تساعد على تذليل تلك العقبات وتسهل مواجهة تحديات الحياة. وانطلاقاً من هذه القناعة؛ تسعى هذه الدراسة تقييم تأثير الأُنس بالقرآن على الوثام الاجتماعي وتأثير دور الذكاء الروحي كوسيط و تحليل هذا التأثير على طلاب كلية العلوم القرآنية في مدينة خوي الإيرانية.

منهجية البحث: يعتمد هذا البحث المنهجية الوصفية-الارتباطية. أما الجمعية الإحصائية فقد شملت طلاب كلية العلوم القرآنية في مدينة خوي، حيث اختير ١٠٣ مشاركاً من طلاب عام ٢٠١٩-٢٠٢٠م، عبر منهجية أخذ العينات العشوائية الطبقية. وجمع البيانات فقد كان عبر الطرق التالية: استبيان الأُنس بالقرآن، استبيان الذكاء المعرفي لكينغ، واستبيان الوثام الاجتماعي لبل. تمت مراعاة جميع الموارد الأخلاقية في هذا البحث وإضافة إلى ذلك فإن مؤلفي البحث لم يشيروا إلى أي تضارب في المصالح.

المعطيات: إظهرت النتائج التي جرت على ١٠٣ طالباً (٧٠/٩) بالملء من النساء و ٢٩/١ من الرجال) وبالنظر إلى مؤشر ($P > 0.05$) التي حصلت عليه الدراسة أنّ جميع المتغيرات توزعت بين المشاركين توزيعاً طبيعياً. ومتوسط الوثام الاجتماعي كان قد عادل ١١/١٥، ومتوسط الأُنس بالقرآن عادل ٣/٨٩ بالملء، وشكل الذكاء الروحي ٣/٨٩ بالملء من مجموع النتائج. كما أظهرت نتائج المنهجية الارتباطية لدى بيرسون أنّ هناك علاقة إيجابية بين الأُنس بالقرآن والوثام الاجتماعي، ظهرت على النحو التالي ($r = 0.64$)، كما أنّ العلاقة بين الذكاء الروحي والوثام الاجتماعي ($r = 0.59$)، والعلاقة بين الذكاء الروحي والوثام الاجتماعي كانت قد شكّلت ($r = 0.53$).

الاستنتاج: وبناء على النتائج التي حصلت عليها الدراسة يمكن القول أنّ الذكاء الروحي يمكنه عبر دوره الوسيط ومن خلال الأُنس بالقرآن، أن يترك أثراً إيجابياً على الطلاب. تقترح الدراسة تقلص هذه الحزم على طلاب الجامعات الأخرى ومراكز الدراسات العاملة في مجالات علمية أخرى لرفع مستوى الوثام الاجتماعي في الجامعة والمجالات الاجتماعية الأخرى.

معلومات المادة

الوصول: ١ رجب ١٤٤٢

وصول النص النهائي: ٢٣ ربيع الأول ١٤٤٢

القبول: ٢٩ ربيع الثاني ١٤٤٢

النشر الإلكتروني: ٢٦ صفر ١٤٤٤

الكلمات الرئيسية:

الأُنس بالقرآن

الذكاء الروحي

الطلاب

العلوم القرآنية

الوثام الاجتماعي

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Shahande A, Ghanbarpour M, Soodi H. The Effect of Love for the Quran on Social Adjustment Mediated by Spiritual Intelligence on Students of Khoy Faculty of Quranic Sciences. oournal of Pizhūhish dar dīn va salāaa t. 2022;8(3):80-92. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v8i3.32461>

تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی در دانشجویان دانشکده علوم قرآنی خوی

آمنه شاهنده^۱، معصومه قنبرپور^{۲*}، حورا سودی^۳

۱- گروه معارف اسلامی، دانشگاه پیام نور خوی، خوی، ایران.

۲- گروه علوم قرآن و حدیث، دانشکده علوم قرآنی خوی، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، خوی، ایران.

۳- گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان خوی، خوی، ایران.

*مکاتبات خطاب به دکتر معصومه قنبرپور؛ رایانامه: ghanbarpour@quran.ac.ir

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱۳ مهر ۱۳۹۹

دریافت متن نهایی: ۱۹ آبان ۱۳۹۹

پذیرش: ۲۵ آذر ۱۳۹۹

نشر الکترونیکی: ۱ مهر ۱۴۰۱

واژگان کلیدی:

انس با قرآن

دانشجویان

سازگاری اجتماعی

علوم قرآنی

هوش معنوی

چکیده

سابقه و هدف: انس با قرآن و به‌کارگیری تعالیم انبیا در زندگی یکی از کلیدی‌ترین امور برای بهبود سلامت روان و سازگاری اجتماعی است. هوش معنوی یکی از مؤلفه‌های مؤثر در رفتارهای مثبت شغلی و آگاهی از تغییرات درونی فرد است و ارتقای آن در بین نسل جوان می‌تواند بسیاری از ناملایمات روانی را در میان آنان کاهش دهد و زمینه پیشرفت تحصیلی را فراهم نماید. از این رو، مقاله حاضر با هدف بررسی تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی در بین دانشجویان دانشکده علوم قرآنی خوی صورت گرفته است.

روش کار: این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش دانشجویان دانشکده علوم قرآنی خوی بود که از میان آنان نمونه‌ای به تعداد ۱۰۳ نفر در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب شد. ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات عبارت است از: پرسش‌نامه محقق‌ساخته انس با قرآن، پرسش‌نامه هوش معنوی کینگ و پرسش‌نامه سازگاری اجتماعی بل. در این پژوهش همه موارد اخلاقی رعایت شده است و مؤلفان مقاله تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد از ۱۰۳ دانشجو ۷۰/۹ درصد زن و ۲۹/۱ درصد مرد بودند و با توجه به مقدار $P > 0/05$ ، تمام متغیرها توزیع طبیعی داشت. میانگین سازگاری اجتماعی ۱۱/۱۵، انس با قرآن ۳/۸۹ و هوش معنوی ۳/۸۹ بود. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که بین انس با قرآن و سازگاری اجتماعی ($r=0/64$)، بین انس با قرآن و هوش معنوی ($r=0/59$) و بین هوش معنوی و سازگاری اجتماعی ($r=0/53$) رابطه مثبت معنی‌داری وجود داشت.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌ها، می‌توان گفت هوش معنوی می‌تواند با نقش میانجی خود در انس با قرآن و سازگاری اجتماعی دانشجویان دانشکده علوم قرآنی خوی، تأثیرات مثبتی ایجاد کند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود بسته‌های آموزشی و فرهنگی جهت افزایش هوش معنوی در اختیار دانشجویان این مرکز و دیگر مراکز و مؤسسات آموزشی قرار گیرد تا بدین ترتیب سازگاری اجتماعی آنان در دانشگاه و دیگر محیط‌های اجتماعی افزایش یابد.

استناد مقاله به این صورت است:

Shahande A, Ghanbarpour M, Soodi H. The Effect of Love for the Quran on Social Adjustment Mediated by Spiritual Intelligence on Students of Khoy Faculty of Quranic Sciences. *Journal of Quranic Sciences*. 2022;8(3):80-92. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v8i3.32461>

مقدمه

یکی از نشانه‌های سلامت روان انسان سازگاری اجتماعی به معنی سازش شخص با محیط اجتماعی است که می‌تواند با وفق دادن خود با محیط و تغییر محیط اطراف برای رفع نیازها و رسیدن به مطلوب ایجاد شود (۱)؛ مانند رشد جسمی، عاطفی و عقلی که کمیتی پیوسته است و به تدریج به کمال می‌رسد (۲). از مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی می‌توان به مسئولیت‌پذیری، آینده‌نگری، توانایی تصمیم‌گیری و حفظ اعتدال در امور زندگی اشاره کرد. فردی که از سازگاری اجتماعی خوبی برخوردار است، توانایی برنامه‌ریزی برای تمام ساعات خود را دارد و تا جای ممکن، در تمام ابعاد زندگی خود جانب اعتدال را نگاه می‌دارد و از افراط و تفریط خودداری می‌کند (۳).

سازگاری اجتماعی و هماهنگ شدن با محیط پیرامون یکی از نیازهای ضروری هر موجود زنده است و هر انسان هوشیارانه یا ناهوشیارانه می‌کوشد نیازهای متنوع خود را در محیط زندگی برآورده نماید و موفقیت در آن بیانگر رشد اجتماعی او است.

در سال‌های اخیر با رشد سریع دانش و پیدایش علوم مختلف، دانشمندان به‌ویژه در علم روان‌شناسی به تأثیر دین در زمینه‌های مختلف زندگی بیش از هر زمان توجه کرده‌اند و نهادها و انجمن‌های متعددی نیز در این زمینه تشکیل شده است (۴). طبق نظر آنان، دین و مذهب یکی از شیوه‌های مؤثر برای پاسخ به نیازهای روحی-روانی انسان‌ها به شمار می‌آید و باورهای مذهبی نقش مهمی در سلامتی و رضایت از زندگی انسان‌ها دارد (۵) و بر نگرش، شناخت و رفتار افراد تأثیر می‌گذارد (۶). یکی از باشکوه‌ترین جلوه‌های دین اسلام، انس با قرآن و بهره‌گیری از تعالیم ارزشمند آن است که دربردارنده هدایت و سعادت انسان در دنیا و آخرت است. قرآن کریم نسبت به سایر ادیان از لحاظ تأمین نیازهای مهم دنیا و آخرت انسان، اقوم و استوارتر است (۷). انس با قرآن به معنی قرائت صحیح، استمرار بر قرائت، فهم و تدبیر و عمل به آیات قرآن در زندگی است که تداوم آن موجب تغییر رفتار شخص می‌شود و به تدریج او را به آرامش معنوی می‌رساند (رعد: ۲۸) (۸).

قرآن کریم به صورت‌های مختلف ضمن تربیت معنوی انسان‌ها، به مناسبات اجتماعی اشاره کرده و رفتارها و کنش‌های مطلوب را در قالب قصه، مثل و جملات حکمت‌آمیز بیان کرده است؛ طبق آن، مؤمنان (کسانی که از هوش معنوی

بالاتری برخوردارند) همواره به یاد خداوند هستند و از امور بیهوده دوری می‌کنند (مؤمنون: ۱-۱۱) (۸) و در برابر مسائل جامعه اعم از امور سیاسی (فتح: ۲۹) (۸) و فرهنگی مانند امر به معروف و نهی از منکر (آل عمران: ۱۳۰) (۸) فعال و در برابر مشکلات زندگی صبور و مقاوم هستند (بقره: ۱۵۶) که در این مقاله تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی که از مؤلفه‌های سلامت انسان محسوب می‌شود بررسی شده است.

هوش معنوی دربردارنده نوعی سازگاری و رفتار حل مسئله است که بالاترین سطوح رشد در حیطه‌های مختلف شناختی، اخلاقی و هیجانی را بین افراد شامل می‌شود و فرد را در جهت هماهنگی با پدیده‌های اطرافش و دستیابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می‌نماید (۹) و عملکرد و سازگاری فرد را پیش‌بینی و قابلیت‌هایی را مطرح می‌کند که افراد را قادر به حل مسائل می‌کند تا به اهدافشان دسترسی داشته باشند (۱۰). آموزه^۱ پنج مؤلفه برای هوش معنوی بیان می‌کند که عبارت است از: توانایی برای تعامل، توانایی رسیدن به سطوح بالاتر آگاهی، توانایی آراستن فعالیت‌ها، رویدادها و روابط روزانه با حس معنوی (مقدس)، توانایی استفاده از منابع معنوی برای حل مسئله روزانه و توانایی رفتار پرهیزکارانه همچون بخشش، قدردانی، تواضع و همدردی (۱۱). از دیدگاه او هوش معنوی نوعی هوش غایی است که مسائل ارزشی را به ما نشان می‌دهد و مسائل مرتبط با آن را حل می‌کند و هوشی است که اعمال و رفتار ما را در گستره‌های وسیع از نظر بافت معنایی جای می‌دهد و معنادار بودن یک مرحله از زندگی مان را نسبت به مرحله دیگر بررسی می‌کند (۱۲). از نظر کینگ^۲ چهار توانایی عمده هوش معنوی عبارت است از (۱) تفکر وجودی-انتقادی؛ به معنای توانایی تعمق در ماهیت وجود، واقعیت جهان، فضا، زمان، مرگ و دیگر مسائل وجودی یا متافیزیکی (ماورای طبیعی)؛ (۲) ایجاد معنای شخصی؛ به معنی توانایی ساخت معنا و هدف شخصی از تمام تجارب فیزیکی و روحی (مانند ظرفیت خلق و اختیار هدف برای زندگی)؛ (۳) آگاهی متعالی؛ به معنای توانایی شناسایی ابعاد متعالی خود، دیگران و جهان مادی در خلال وضعیت عادی و توانایی ارتباط آنان با خود و جهان مادی و (۴) گسترش آگاهی (بسط حالت هشیاری)؛ به معنای توانایی ورود به حالت‌های معنوی برتر و خروج از آن (همان‌گونه که در مراقبه و عبادات وجود دارد)

^۱ Emmons

^۲ King

(۱۳)

در زمینه تأثیر انس با قرآن در سازگاری اجتماعی و هوش معنوی تحقیقات متعددی در محیط‌های درمانی یا غیردرمانی صورت گرفته؛ ولی از تحقیقاتی که به صورت خاص در زمینه انس با قرآن و هوش معنوی یا سازگاری اجتماعی به انجام رسیده است، می‌توان به تحقیق ابراهیم‌پور و کیانی درباره مقایسه حافظه فعال و هوش معنوی حافظان قرآن و افراد عادی اشاره نمود که طبق آن بین هوش معنوی زنان و مردان حافظ قرآن و عادی تفاوت معناداری وجود دارد و میانگین هوش معنوی و حافظه فعال مردان و زنان حافظ قرآن نسبت به مردان و زنان عادی بیشتر است و از بین آنان میانگین مردان حافظ قرآن دارای بیشترین مقدار و میانگین هوش معنوی زنان عادی دارای کمترین مقدار است (۱۴). از نظر مولایی و طاهری فرد که موضوع انس با قرآن، هوش معنوی، مطلوبیت اجتماعی و سلامت روانی را در دانشجویان بررسی کرده‌اند، بین انس با قرآن، هوش معنوی و مطلوبیت اجتماعی با سلامت روانی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد. تحلیل رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که انس با قرآن با هوش معنوی و مطلوبیت اجتماعی ارتباط دارد و قادر به پیش‌بینی سلامت روان دانشجویان است (۶). طبق یافته‌های پژوهش رضایی و فاضلیان مقدم درباره تأثیر قصه‌های قرآن و سازگاری اجتماعی و بهزیستی و روان‌شناسی، داستان‌ها و قصه‌های قرآنی بر ارتقای سازگاری اجتماعی و بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان مؤثر است و موجب تقویت برنامه‌ریزی برای رسیدن به اهداف و نگرش مثبت نسبت به خود و جامعه می‌شود و سازگاری اجتماعی را افزایش می‌دهد (۱۵).

گفتنی است که در جامعه ایرانی و اسلامی ما بسیاری از رفتارهای فردی و اجتماعی افراد متأثر از باورهای اسلامی و مفاهیم قرآنی است و اغلب با آن ارزیابی می‌شود و با توجه به اینکه مفاهیم قرآنی یکی از مبانی مناسبات اجتماعی است؛ با توجه به اهمیت موضوع و تأثیر هوش معنوی و سازگاری اجتماعی بر نحوه تعاملات اجتماعی دانشجویان در محیط زندگی و دانشگاهی و اینکه تاکنون تحقیق مستقلی که به صورت هم‌زمان رابطه و تأثیر انس با قرآن را با این دو مؤلفه بررسی نکرده، در پژوهش حاضر سعی شده است تا تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی با تأثیر و میانجی‌گری هوش معنوی در بین دانشجویان دانشکده علوم قرآنی خوی بررسی شود و از این جهت که دانشجویان این دانشکده در دوره

کارشناسی دروس روان‌خوانی و تجوید (۱۴ واحد) و تدبیر و تفسیر آیات قرآن را می‌گذرانند و به لحاظ علمی و آموزشی ارتباط زیادی با قرآن دارند؛ بنابراین، نتیجه این پژوهش می‌تواند به صورت عملی در درمان مشکلات روحی و سازگاری اجتماعی دانشجویان و برای مدیران نظام آموزش و سلامت جهت بهره‌گیری از نیروهای مجرب و کاردان در این زمینه کاربرد داشته باشد.

روش کار

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: جهت رعایت اصول اخلاقی، پیش از ورود به مطالعه نسبت به روش اجرای پژوهش و هدف از آن برای افراد توضیح داده شد و آنان با رضایت آگاهانه فرم رضایت‌نامه را تکمیل کردند. همچنین به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که تمام اطلاعات شخصی آنان محرمانه باقی خواهد ماند.

روش پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش دانشجویان دانشکده علوم قرآنی خوی بود که از میان آنان نمونه‌ای به تعداد ۱۰۳ نفر در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب شد. ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات عبارت است از: پرسش‌نامه محقق‌ساخته انس با قرآن که ۱۹ سؤال درباره میزان قرائت، گوش‌دادن و توجه به معنی و قوانین قرآن در مواقع استرس دارد و استادان علوم قرآن روایی آن را تأیید کرده‌اند؛ پرسش‌نامه سازگاری بل و پرسش‌نامه هوش معنوی کینگ که استادان علوم تربیتی روایی آن را تأیید کرده‌اند. پایایی پرسش‌نامه‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که برای پرسش‌نامه انس با قرآن ۰/۸۳۲، هوش معنوی ۰/۹۲۴ و پرسش‌نامه سازگاری اجتماعی ۰/۸۹۹ به دست آمد.

یافته‌ها

نتایج نشان داد که از ۱۰۳ دانشجوی شرکت‌کننده در پژوهش، ۷۰/۹ درصد زن و ۲۹/۱ درصد مرد؛ و ۷۹/۶ درصد مجرد و ۲۰/۴ درصد متأهل بودند. مقطع تحصیلی ۰/۶۵ درصد از افراد کارشناسی و ۰/۳۵ درصد نیز کارشناسی ارشد بود.

جدول (۱) توزیع فراوانی متغیرهای جمعیت‌شناختی

متغیر	گزینه‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۷۳	۷۰/۹
	مرد	۳۰	۲۹/۱

متغیر	گزینه‌ها	فراوانی	درصد
وضعیت تأهل	مجرد	۸۲	۷۹/۶
	متأهل	۲۱	۲۰/۴
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۶۷	۰/۶۵
	کارشناسی ارشد	۳۶	۰/۳۵

شاخص‌های توصیفی میانگین، انحراف معیار، چولگی، کشیدگی، کمینه و بیشینه برای متغیرهای تحقیق محاسبه شد. نمرات سازگاری اجتماعی در بازه صفر تا ۳۲ و نمرات انس با قرآن و هوش معنوی در بازه ۱ تا ۵ قابل تغییر است. میانگین سازگاری اجتماعی برابر ۱۱/۱۵، انس با قرآن برابر ۳/۸۹ و هوش معنوی برابر ۳/۸۹ بود.

برای بررسی طبیعی بودن توزیع متغیرها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ استفاده شد. با توجه به مقدار $P > ۰/۰۵$ ، نتیجه گرفته می‌شود که تمام متغیرها توزیع طبیعی داشت.

برای بررسی روابط بین متغیرها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که بین انس با قرآن و سازگاری اجتماعی ($r=۰/۶۴$)، بین انس با قرآن و هوش معنوی ($r=۰/۵۹$) و بین هوش معنوی و سازگاری اجتماعی ($r=۰/۵۳$) رابطه مثبت معنی‌داری وجود داشت.

جهت ارزیابی پایایی الگوی اندازه‌گیری از پایایی معرفی‌ها یا متغیرهای مشاهده‌پذیر (بارهای عاملی)، آلفای کرونباخ و پایایی مرکب استفاده شد.

مقادیر بارهای عاملی ۱۲ سؤال از پرسش‌نامه انس با قرآن و ۶ سؤال از پرسش‌نامه هوش معنوی کمتر از ۰/۴ بود که از الگو حذف شدند و الگو دوباره اجرا شد. پس از حذف سؤالات مذکور، مقادیر بارهای عاملی تمام متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۴ به دست آمد. بنابراین، می‌توان گفت متغیرهای مشاهده‌پذیر، مقیاسی قابل اطمینان برای محاسبه متغیرهای پنهان الگو است و در الگو حفظ می‌شود. آلفای کرونباخ و پایایی مرکب متغیرها نیز بزرگ‌تر از ۰/۷ به دست آمد.

برای ارزیابی روایی الگوی اندازه‌گیری از روایی همگرا (متوسط واریانس استخراج‌شده (AVE)) و روایی واگرا یا تشخیصی (معیار فورنل-لارکر^۲) استفاده شد. مقادیر AVE برای تمام متغیرها بزرگ‌تر از ۰/۵ و مقدار جذر AVE همه سازه‌ها بیشتر از همبستگی آن سازه با سایر سازه‌های موجود

در الگو بود. بنابراین، روایی همگرا و روایی افتراقی الگوی اندازه‌گیری تأیید شد.

برای آزمون الگوی کلی (الگوی اندازه‌گیری و الگوی ساختار) از شاخص نیکویی برازش (GOF) استفاده می‌شود. این شاخص معیاری برای سنجش عملکرد کلی الگو است و مجذور ضرب دو مقدار متوسط مقادیر اشتراکی^۳ و متوسط ضریب تعیین است و به صورت دستی محاسبه می‌شود. مقدار GOF بین صفر و یک در نوسان است. مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به ترتیب مقادیر ضعیف، متوسط و قوی معرفی شده‌اند. میزان GOF در الگوی بررسی‌شده برابر ۰/۴۱ بود که در حد قابل قبول و قوی است.

$$GOF = \sqrt{\text{Commuality } R^2}$$

ضریب مسیر اثر مستقیم انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی برابر ۰/۴۸ و مقدار t برابر ۶/۰۹ بود؛ چون مقدار t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ بود، نتیجه گرفته می‌شود که انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی دانشجویان تأثیر مثبت معناداری داشت. علاوه بر این، ضریب مسیر اثر مستقیم انس با قرآن بر هوش معنوی برابر ۰/۶۵ و مقدار t برابر ۱۶/۷۶ بود؛ چون مقدار t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ بود، نتیجه گرفته می‌شود که انس با قرآن بر هوش معنوی دانشجویان نیز تأثیر مثبت معناداری داشت. ضریب مسیر اثر مستقیم هوش معنوی بر سازگاری اجتماعی برابر ۰/۲۵ و مقدار t برابر ۲/۹۹ بود؛ چون مقدار t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ بود، می‌توان گفت هوش معنوی بر سازگاری اجتماعی دانشجویان تأثیر مثبت معناداری داشت. برای بررسی اثر میانجی از روش آزمون سوبل^۴ استفاده شد. مقدار آزمون سوبل برابر ۲/۹۴ و مقدار P آن برابر ۰/۰۰۳ بود. بنابراین، مسیر غیرمستقیم انس با قرآن-هوش معنوی-سازگاری اجتماعی در سطح ۹۵ درصد معنی‌دار بود. از این رو، نتیجه گرفته می‌شود که هوش معنوی در تأثیر انس با قرآن در سازگاری اجتماعی دانشجویان نقش میانجی‌گری معنی‌داری داشت.

^۳ Commuality

^۴ Sobel

^۱ Kolmogorov-Smirnov test

^۲ Fornell-Larcker

جدول ۲) جدول شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق

تعداد	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	کمینه	بیشینه
۱۰۳	۱۱/۱۵	۳/۹۴	۰/۰۴	-۰/۶۷	۴	۲۰
۱۰۳	۳/۸۹	۰/۶۶	-۰/۳۳	-۰/۹۰	۲/۳۷	۵/۰۰
۱۰۳	۳/۸۹	۰/۴۳	-۰/۱۰	۰/۱۱	۳/۰۰	۵/۰۰

جدول ۳) نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی طبیعی بودن توزیع متغیرها

متغیرها	تعداد	آماره Z کولموگروف-اسمیرنوف	P-value
سازگاری اجتماعی	۱۰۳	۱/۳۱۵	۰/۰۶۳
انس با قرآن	۱۰۳	۱/۱۳۳	۰/۱۵۴
هوش معنوی	۱۰۳	۰/۹۱۱	۰/۳۷۷

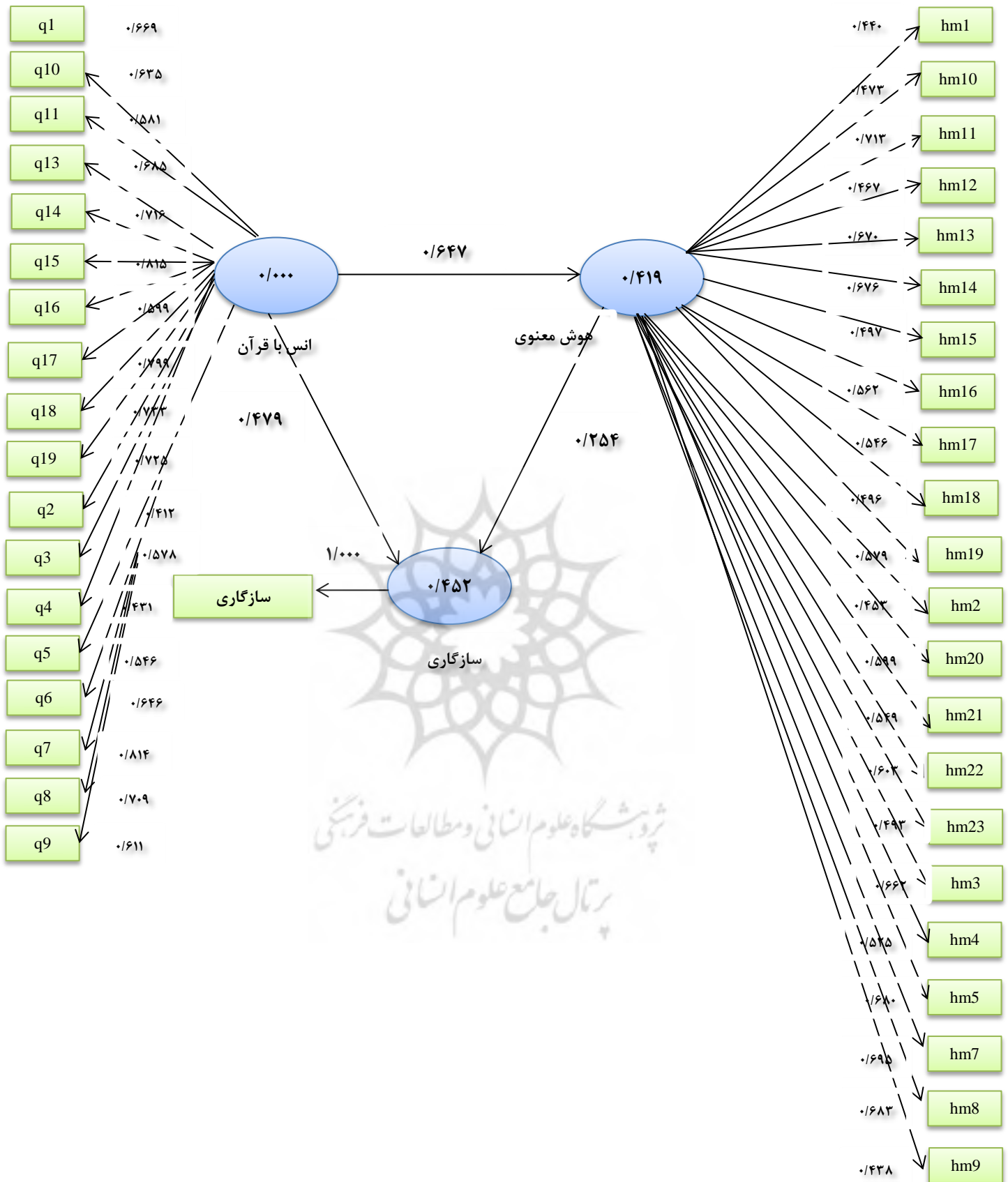
جدول ۴) آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی روابط بین متغیرها

		سازگاری اجتماعی		انس با قرآن	
انس با قرآن	ضریب همبستگی	۰/۶۳۵			
	P-value	۰/۰۰۱			
هوش معنوی	ضریب همبستگی	۰/۵۲۷	۰/۵۹۱		
	P-value	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱		

جدول ۵) نتایج الگوسازی معادلات ساختاری تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی با نقش میانجی‌گری هوش معنوی

مسیر	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	خطای استاندارد	مقدار t	P-value <
تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی	۰/۴۷۹	۰/۰۷۹	۰/۰۷۹	۶/۰۸۸	۰/۰۵
تأثیر انس با قرآن بر هوش معنوی	۰/۶۴۷	۰/۰۳۹	۰/۰۳۹	۱۶/۷۵۶	۰/۰۵
تأثیر هوش معنوی بر سازگاری اجتماعی	۰/۲۵۴	۰/۰۸۵	۰/۰۸۵	۲/۹۸۹	۰/۰۵

مقدار آزمون سوبل = ۲/۹۴ و P=۰/۰۰۳

شکل ۱) ضرایب مسیر و بارهای عاملی الگوی تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی با نقش میانجی‌گری هوش معنوی

بحث و نتیجه‌گیری

می‌شود و پریشانی و اضطراب را در زندگی کاهش می‌دهد. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج مطالعه ابراهیم‌پور و کیانی همسو است که طبق یافته‌های آن بین هوش معنوی زنان و مردان حافظ قرآن و عادی تفاوت معناداری وجود دارد و میانگین هوش معنوی و حافظه فعال مردان و زنان حافظ قرآن نسبت به مردان و زنان عادی بیشتر است و از بین آنان میانگین مردان حافظ قرآن دارای بیشترین مقدار و میانگین هوش معنوی و زنان عادی دارای کم‌ترین مقدار بود (۱۴). علاوه‌براین، با نتایج پژوهش مولایی و طاهری‌فرد نیز همسو است که طبق آن بین انس با قرآن، هوش معنوی و مطلوبیت اجتماعی با سلامت روانی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد (۶).

طبق یافته‌های پژوهش حاضر، هوش معنوی افراد بر سازگاری اجتماعی آنان اثر مثبت و معناداری داشت؛ این یافته پژوهش با نتایج پژوهش معاضدیان و باقری همسو است که طبق آن آموزش مهارت‌های معنوی در پیشرفت دیدگاه بیماران به معنویت و کاهش ضربه‌های روانی و سازگارشدن با شرایط تأثیر مفیدی دارد (۱۸)؛ همچنین با نتایج مطالعه علی‌مهدی و دیگران که «رابطه مؤلفه‌های هوش معنوی با سازگاری اجتماعی، هیجانی و تحصیلی دانش‌آموزان» را بررسی نموده‌اند، نیز همسو است که طبق آن معنویت به‌عنوان سازه‌ای چندوجهی با تأثیرگذاری بر مؤلفه‌های اجتماعی و هیجانی می‌تواند در ارتقای سازگاری دانش‌آموزان نقش مؤثری ایفا نماید (۱۹)؛ علاوه‌براین، نتایج پژوهش حاضر با نتایج مطالعه روحی و همکاران همسو است که طبق آن از آموزه‌های مبتنی بر معنویت می‌توان در ارتقای سازگاری فردی-اجتماعی دانش‌آموزان استفاده کرد (۲۰). در تبیین این امر می‌توان گفت هوش معنوی با ایجاد سازگاری و رفتار توأم با حل مسئله شامل بالاترین سطوح رشد در حیطه‌های مختلف شناختی، اخلاقی، هیجانی و بین‌فردی است و فرد را در جهت هماهنگی با پدیده‌های اطراف و دستیابی به یکپارچگی درونی و بیرونی یاری می‌رساند و به وی دیدی کلی درباره زندگی و رویدادهای زندگی می‌دهد و کمک می‌کند تا به چارچوب‌بندی و تفسیر مجدد خود بپردازد و شناخت خود را عمیق سازد (۲۱).

هوش معنوی در تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی نقش میانجی‌گری دارد؛ تا به حال در این زمینه تحقیق مستقلی انجام نشده است و پژوهش میکائیلی و دیگران با عنوان «رابطه دین‌داری، هوش معنوی و بخشش با سازگاری اجتماعی در

هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی بود و یافته‌های پژوهش نشان داد که انس با قرآن در سازگاری اجتماعی با میانجی‌گری هوش معنوی مؤثر است. درباره انس با قرآن و سازگاری اجتماعی می‌توان گفت انس با قرآن و به‌کارگیری آموزه‌های قرآنی در زندگی (از طریق آموزش یا تلاوت و به‌کارگیری قصه‌های قرآنی) موجب شناخت هرچه بیشتر زندگی واقعی و خویش‌شناسی افراد می‌شود و به آنان در رشد استعدادها و توانایی‌های زندگی و افزایش سازگاری اجتماعی و بهزیستی روان‌شناختی کمک می‌کند. انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی تأثیر مثبت و معناری دارد که با نتایج تحقیق فرهنگد و همکاران با عنوان «بررسی نقش آموزش قرآن بر هوش معنوی سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی» همسو است و طبق آن آموزش قرآن بر هوش معنوی سازگاری اجتماعی تأثیر بالایی دارد (۱۶) و با نتایج تحقیق رضانی و فاضلیان مقدم با عنوان «تأثیر قصه‌های قرآن بر سازگاری اجتماعی و بهزیستی روان‌شناسی» نیز همسو است و طبق آن میانگین نمرات سازگاری اجتماعی در پس‌آزمون گروه آزمایش به‌طور معناداری از میانگین نمرات پس‌آزمون در گروه کنترل پایین‌تر بود و میانگین نمرات بهزیستی روان‌شناختی در پس‌آزمون گروه آزمایش به‌طور معناداری از میانگین نمرات پس‌آزمون در گروه کنترل بالاتر بود (۱۵). بر اساس این یافته‌ها، داستان‌ها و قصه‌های قرآن در ارتقای سازگاری اجتماعی و بهزیستی روان‌شناختی دانش‌آموزان مؤثر است. علاوه‌براین، نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش سلیمان‌نژاد و سودی با عنوان «بررسی تأثیر آموزش مهارت اجتماعی از طریق قصه‌های قرآنی بر کودکان» همسو است که طبق آن بین میانگین نمرات کودکان گروه آزمایش و کنترل در زمینه تأثیر قصه‌های قرآنی بر مؤلفه‌های مهارت اجتماعی (رفتارهای نوع‌دوستانه، رفتارهای اجتماعی نامناسب، رفتارهای تکانشی، رابطه با همسالان، برتری‌طلبی و اطمینان زیاد به خود داشتن) تفاوت معنی‌داری وجود دارد (۱۷).

انس با قرآن بر هوش معنوی افراد نیز اثر مثبت و معناداری دارد. انس با قرآن به زندگی انسان معنا می‌بخشد و عامل مهم در تقویت روحیه از خودگذشتگی و ایثار و توجه به موهبت‌های الهی در زندگی و تقویت مثبت‌اندیشی در انسان

است مطالعات بیشتری در این زمینه و ارتقای هوش معنوی صورت پذیرد؛ بدین منظور پیشنهاد می‌شود دانشگاه‌ها در کنار مسئولیت‌های آموزشی و تربیتی، برنامه منظم، ملموس و کاربردی را در جهت انس با قرآن و آشنایی دانشجویان با سبک زندگی قرآنی فراهم کنند و تعالیم و رهنمودها و دستورهای قرآن را در زندگی به کار گیرند.

قدردانی

از همه دانشجویان دانشکده علوم قرآنی خوی که در این پژوهش یاریگر پژوهشگران بوده‌اند، تشکر و قدرانی می‌شود.

ملاحظات اخلاقی

بنا بر اظهار مؤلفان، این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر مطالعه، تدبر و انس با قرآن کریم و احادیث ائمه معصوم (ع) بر تعامل سازگاری اجتماعی دانشجویان» است که دانشگاه پیام نور خوی آن را به شماره نامه ۱۴۰۰/۱/۴۰۹۷ از نظر مغایرت‌نداشتن با اصول اخلاقی تأیید کرده است.

حامی مالی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، این پژوهش با حمایت‌های مالی دانشگاه پیام نور صورت گرفته است.

تضاد منافع

مؤلفان مقاله تضاد منافی درباره این پژوهش گزارش نکرده‌اند.

مشارکت مؤلفان

نگارش یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری: مؤلف اول؛ نگارش چکیده و مقدمه: مؤلف دوم و تحلیل بخش‌های آماری: مؤلف سوم.

References

- Barghi Irani Z, Bagiyan Kulehmarz MJ, Sharifi F. The social skills training on emotional adjustment increasing, mental health and self-esteem of students with physical-mobile disability. Biannual Journal of Applied Counseling. 2016;6(1):37-58. (Full Text in Persian)
- Yarmohammadian A, Sharafi Rad H. Analysis of relationship between emotional intelligence and social adjustment in teenager male students. Journal of

دانشجویان سال اول» تا حدودی نزدیک به موضوع حاضر انجام شده است که در آن سازه هوش معنوی شکل میانجی‌گری ندارد و نتایج آن نشان داده است که هوش معنوی و دین‌داری می‌توانند سازگاری اجتماعی را پیش‌بینی نمایند (۲۲).

از نظر قرآن کریم، مؤمنان کسانی هستند که با قرآن انس دارند و آن را در زندگی به کار می‌برند؛ در موقعیت‌های بحرانی و سخت، همواره به یاد خدا هستند و هرگز خودسرانه و عجولانه تصمیم نمی‌گیرند و دچار شکست و ناامیدی نمی‌شوند و با امید به آینده به سوی اهداف خود حرکت می‌کنند (نمل: ۴) (۸).

انس با قرآن، تأثیر مثبتی بر معنادار کردن زندگی دارد و در رفتارهایی مانند توکل بر خدا و برخورد عاقلانه با سختی‌ها و مشکلات می‌تواند از طریق امید و ایجاد نگرش‌های مثبت، موجب آرامش درونی فرد شود (فتح: ۴ و یونس: ۶۲) (۸). تکرار مفاهیم قرآن در شبانه‌روز، اعتقاد به ناظر بودن خداوند را تقویت می‌کند و موجب می‌شود موقعیت‌های زندگی را کنترل نماید و تا حدود زیادی اضطراب مرتبط با موقعیت را کاهش دهد؛ به طوری که اغلب مؤمنان و کسانی که با قرآن انس دارند، ارتباط با خدا را همانند ارتباط با یک دوست بسیار صمیمی توصیف می‌کنند که رازونیز و درد دل با او، حجم زیادی از مشکلات را می‌کاهد و به آنان احساس آرامش و امنیت بیشتری می‌دهد (حدید: ۴ و انفال: ۲) (۸).

محدودیت‌های پژوهش

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به حجم نمونه آن اشاره کرد که تعمیم‌پذیری آن را با مشکل مواجه می‌کند. دلیل آن نیز آشنان بودن جامعه آماری تحقیق با پژوهش‌های میدانی و ارزیابی فقط با پرسش‌نامه است.

پیشنهاد‌های پژوهش

پیشنهاد می‌شود پژوهشگران در تحقیقات بعدی حجم نمونه بیشتر و دانشجویان سایر رشته‌ها و دانشگاه‌ها را نیز بررسی کنند تا نتایج به دست آمده با قابلیت بیشتر تعمیم داده شود. همچنین، محققان غیر از پرسش‌نامه از روش آزمون نیز استفاده نمایند تا میزان تأثیر انس با قرآن به شکل دقیق‌تر ارائه شود. با توجه به اینکه ارتقای سازگاری اجتماعی در اثر انس با قرآن از اهمیت قرآن کریم بر جامعه اسلامی و دانشجویان و اخلاقی کردن جامعه دانشگاهی حکایت دارد، لازم

- Applied Sociology. 2011;22(4):35-50. (Full Text in Persian)
3. Evans C, Waring M. Towards inclusive teacher education: Sensitising individuals to how they learn. *Educational Psychology*. 2006;26(4):499-518.
  4. Shamshiri B, Khoshtakht F, Iranpoor M. Religious Orientation, Religious Beliefs and Belief in Social Justice among Pedagogical Pedagogues. *Ravanshenasi Va Din*. 2013;6(2):19. (Full Text in Persian)
  5. Schulman M. How we become moral. *Handbook of positive psychology*. 2002:499-512.
  6. Movlani M, Taherifard M. Ons ba Quran, Hosh-e Ma'navi, Matlobiat-e Ejtemaei va Salamat-e Ravani dar Danesh-Jooyan. 7th congress of the Iranian psychological association "cognition and technology"; Tehran 2019. (Full Text in Persian)
  7. Tabatabaei MH. *Tafsir-e al-Mizan*. Qom: Manshoorat-e Jame'eh al-Modaresin; 2000. (Full Text in Persian)
  8. The Holy Quran. Translated by: Mohammad Mehdi Fooladvand. Tehran: Payam-e Edalat. (Full Text in Persian)
  9. Abdolapoor H, Bagherpoor M, Boozh-Mehrani S, Lotfi S. Hosh-e Ma'navi (Mafahim, Sanjesh va Karbordhay-e An). Tehran: Ravanshenasi; 2009. (Full Text in Persian)
  10. Ghobari-Bonab B, Salimi M, Selyani L, Noori-Moqhaaddam S. Hosh-e Ma'navi. *A Research Quarterly in Islamic Theology (kalam) and Religious Studies* 2007;3(10):125-47. (Full Text in Persian)
  11. Emmons RA. Spirituality and intelligence: Problems and prospects. *The international journal for the psychology of religion*. 2000;10(1):57-64.
  12. Zohar D. *Spiritual intelligence: The ultimate intelligence*: Bloomsbury publishing; 2012. (Full Text in Persian)
  13. Shabani J. Hosh-e Ma'navi. Tehran: Savalan; 2015. (Full Text in Persian)
  14. Ebrahim-poor Z, Kiani R. Moghayese-ye Hafez-e Fa'al va Hosh-e Ma'navi-e Hafezan-e Quran va Afrad-e Adi-e Ostan-e Azerbaijan-e Sharghi. 11th International Conference On Psychology & Sociology. 2018. (Full Text in Persian)
  15. Ramezani K, Fazelian-Moghadam N. The effects of the Koranic stories on the social adjustment and psychological well-being in students. *Journal of Social Psychology* 2016;4(41):49-60. (Full Text in Persian)
  16. Farhmand F, Paridar F, Tajaei G, Reesi M. Barresi-e Naghsh-e Amoozesh-e Quran bar Hosh-e Man'avi, Sazegari-e Ejtemai-e Danesh-Amoozan-e Maghta'e Ebtadaei. Second International Conference on Psychology, Consultation, Education; Mashhad. 2018. (Full Text in Persian)
  17. Soleiman-nezhd A, Soodi H. Barresi-e Ta'sir-e Amoozesh-e Maharathay-e Ejtemai' az Tarigh-e Ghesehay-e Qurani bar Koodakan. *Ravanshenasi va Din*. 2014;7(2):81-97. (Full Text in Persian)
  18. Moazedyan P, Bagheri M. The spiritual intelligence training to family, affective, social and Physical adjustments in breast cancer patients. *Journal of Applied Counseling*. 2017;6(1):89-110. (Full Text in Persian)
  19. Ali-Mahdi M, Kazemi A, Hoseini F, Etemadi A, Baba-Reisi M. Rabete-ye Moalefchay-e Hosh-e Ma'navi ba Sazgari-e Ejtemai, Hayajani va Tahsili-e Danesh-Amoozan. 2nd National Congress of Psychology and Psycho social Damage; Sistan O Balouchestan. 2013. (Full Text in Persian)
  20. Roohi A, Taklavi Varniab S. Ta'sir-e Amoozesh-e Ma'navi bar Parkhashgari va Sazgari-e Fardi-Ejtemai-e Danesh-Amoozan-e Dokhtar-e Motevaseteh. Ardabil; The 6th Congress of the Iranian Psychological Association. 2017. (Full Text in Persian)
  21. Sisk DA, Torrance E. *Spiritual intelligence: Developing higher consciousness*. New York, NY. 2001.
  22. Mani' FM, Babai Z, Hassani M. The Relationship of Religiosity, Spiritual Intelligence and Forgiveness with Social Harmony among First Year Students. *Ravanshenasi Va Din*. 2016;9(1):123. (Full Text in Persian)